

Вступ. Книжка як спілкування з однодумцями	6
ПЕРЕДМОВА	8
Вахтанг Кшані: «Бути батьком – це джерело позитивних емоцій»	10
Володимир Федорін. Педагогічний анархізм	22
Андрій Федорів: «Діти – це завжди ризик і авантюра»	30
Єгор Соболєв. Шкільний заколот, футбол і парламент	40
Іларіон Павлюк: «Дітей потрібно не примушувати, а любити»	48
Максим Бахматов: «Для хлопчика дуже важливо досягати мети»	64
Олександр Педан: «Чоловікові потрібно дозріти, щоби бути батьком»	72
Любомир Гайдамака: «Місія чоловіка – бути щасливим»	80
Микола Лисенко-молодший: «Діду, прощач!»	88

Олександр Тарченко: «Не виховуйте дітей, живіть із ними»	94
Отар Довженко: «Нікого не слухайте: ви не погані батьки»	102
Владислав Бурда. Чотири головні риси гарного батька	112
Владій Сич: «Батьківство робить нас більш вразливими»	122
Олексій Мась: «Діти більше за нас знають про цифрове майбутнє»	128
Геннадій Мохненко: «Ми виховуємо покоління етоїстів»	136
Тарас Березовець: «Син має бачити, що в батька слова не розходяться з учинками»	142
Олександр Мазур: «Я поклявся замінити дітям матір»	150
Олександр Крамаренко. Десять головних правил, які допоможуть дитині дружити з грішми	158
Олег Гавриш: «Мені було цікаво із сином від його найбільш раннього віку»	166
Олександр Пікалов: «У нашій сім'ї ніхто не говорить серйозно»	174
Олег Панюта: «Будьте з дітьми якомога частіше»	182
Андрій П'ятов: «Я в сім'ї – головний в іграх і пустощах»	188
Олександр Ткаченко: «Батько має вміти визнавати власні помилки»	196

Георгій Коваленко: «У батька мають бути дві головні риси – здібності лідера й відповідальність»	202
Ярослав Павленко. П'ять правил спілкування батька з доношкою	212
Рудик Григорян: «Пігулок для сміливості не буває»	220
Євген Кошовий: «Я живу у квітнику»	226
В'ячеслав Ворохтов. Лайфхаки від тата	236
Тимофій Бадков: «Син навчив мене боротися за життя»	244
Юрій Динис: «Дозвольте дитині перебивати»	248
Сем Аганов: «Припини рости так швидко!»	254
Олег Скрипка: «Синів треба виховувати воїнами-лицарями»	264
Сергій Притула: «Татові потрібно бути поряд і бути корисним»	270
Подяки	278

КНИЖКА ЯК СПІЛКУВАННЯ З ОДНОДУМЦЯМИ

Якщо в пошуковому вікні онлайн-магазину *Amazon* ви наберете слова *fathering* чи *fatherhood*, знайдеться сотні книжок – від тат, мам, педагогів, психологів, будуть навіть комікси. Це взагалі якийсь окремий усесвіт – література про те, як бути татом. На жаль, подібних книжок в Україні я не зустрічав. Однаке помічаю інше – як на вулиці, так і в клієнтах нашої компанії: турботливих тат стає дедалі більше. Вони грають із малими на майданчиках, вони іноді краще за матусь знають, як лікувати дітей чи як підтримувати здоровий спосіб життя. Сучасні тати знаходять радість і натхнення у своєму батьківстві. І я вважаю, що літератури для них та про них шалено бракує. Тому ми вирішили підтримати такий проект.

Річ не лише в тому, що це перша в Україні книжка про тат і для тат. Мені близький сам формат – це не збірка по-рад, а історії із життя. Коли читаєш, то ніби спілкуєшся з ін-

[Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>](http://kniga.biz.ua)

шими татами. Утім, спілкуєшся на дійсно важливі теми – як виховувати, чого навчати своїх дітей, як бути прикладом.

Більшість чоловіків ставить собі за мету досягти успіху в кар'єрі чи бізнесі, потрапити в список *Forbes* або, принаймні, забезпечити для себе стабільний пасивний дохід. Проте я впевнений, що саме добре стосунки з дітьми є універсальним маркером того, чи справді вдалося чоловіку реалізувати свій потенціал. Бо, напевне, сумно було б досягти висот у бізнесі завдяки тому, що ваші діти не пригадають, коли останній раз проводили час зі своїм татом. І проводили його яскраво, весело чи корисно.

Батько, яким можна пишатися, батько, з яким безпечно, батько, який завжди допоможе, – це ресурс для людини на все життя. І навіть на наступні покоління. Іноді трапляється, що комусь бракувало свого батька – з різних причин. І вже в дорослом віці людина замислюється над питанням: а з кого брати приклад? Ось вам книжка – тут багато прикладів. Читайте та ставайте або залишайтесь класними батьками.

Сем Аганов, батько,
генеральний директор медичної мережі «Доктор Сем»

Передмова

Батько – перший герой для сина й перша любов до доньки. Авторство цього вислову, дуже популярного в США, мені так і не вдалося з'ясувати, все зводиться до того, що це арабське прислів'я. Однаке не так важливо, чи є саме це слова, головне – вони справді мудрі. Психологи написали безліч досліджень про роль батька в житті дитини, але вже самим цим афоризмом висловлено дуже багато.

І тут постають інші запитання. А як це реалізувати? Як стати героєм для сина? Що значить «любов до доньки»? Численні книжки про виховання чи про батьківство мають для мене, як для батька трьох дітей, принаймні два суттєві недоліки: 1) здебільшого автори дають поради та вчать мене жити й виховувати своїх дітей; 2) вони розраховані на матусь. І навіть якщо нібито адресовані всій родині, між рядків постійно проглядає таке: цільова аудиторія цих видань – жіноцтво.

Насправді мені, як і більшості відповідальних батьків, не потрібно жодних порад. Ми всі й без того знаємо, що діти потребують нашої уваги та нашого часу. Чули і цей вислів: «Не виховуйте дітей – виховуйте себе, бо діти все одне будуть схожі на вас». Бракує не знань, а енергії та натхнення. Я завжди хотів прочитати історії про класних татусів. Знаходив лише англомовні видання. Якщо такої книжки нема

в нас, тож слід її написати. Саме тому нині ви тримаєте в руках цю збірку. Це не чергові поради, а реальні яскраві оповіді відповідальних татусів. Ці чоловіки не ідеальні, але живі, справжні. Звичайні батьки, як і всі ми.

Іноді в мене запитували: а чому б не зробити відеоканал з цієї теми? Проте сьогодні у світі, переповненому інформацією, будь-який ролик живе тиждень, максимум – два. А книжка залишиться в людини, вона її читатиме, переказуватиме яскраві моменти друзям або рідним. Я впевнений, що це набагато корисніше для батьків – а отже, і для дітей.

Коли я завершував роботу над книжкою, уже бачив, про що буде наступна. Якщо про своїх дітей татусі багато й детально розповідали, то про власних батьків – дуже мало та неохоче. Трапляється навіть і так, що люди відмовляються відповісти на запитання про власного батька, адже часто за цим криється забагато болю, образи, смутку. Утім, ми все одно залишаємося дітьми своїх батьків, незалежно від того, любимо їх чи ненавидимо. Тому наступна збірка буде від дітей. Дорослих дітей. Їхні спогади про власних татусів. І це теж має бути корисно як для батьків, так і для матерів. Ви побачите, що саме згадають про нас дорослі діти. Вони не пригадають, як ми щосили намагалися бути ідеальними батьками. Їм згадаються лише епізоди, в яких ми були самі собою, не старалися когось повчати.

Влад Головін,
журналіст, ідеолог проекту *Father's Club*
i батько трьох дітей

ДОВІДКА: Вахтанг Кіліані – журналіст, редактор сайту «Історична правда», упорядник та засновник унікального музею періодики. У різні часи він був головним редактором тижневика «Фокус», редактором телепрограми «Великі українці». Батько трьох дітей – доньки та двох синів.

ВАХТАНГ
КІПІАНІ

«Бути батьком –
це джерело
позитивних емоцій»

[Купить книгу на сайте kniga.biz.ua >>>](#)

За роки моєї журналістської діяльності мені доводилося багато спілкуватися з ерудованими людьми. Але є ерудит, який насправді знає все. Це мій батько. Про таких, як він, кажуть «людина енциклопедичних знань». Мама називала його «умніця». За фахом він інженер-енергетик і нині, хоча вже досягнув пенсійного віку, і далі заробляє гроші – складає енциклопедичні словники.

З дитинства пам'ятаю, що під час кожної нашої прогулянки з батьком він міг відповісти на всі мої запитання. А я був дуже допитливий. Тваринний світ Кавказу, історія якогось старовинного будинку в Тбілісі – про все батько був здатен розповідати довго й цікаво. Напевно, моя пристрасть до історії – від нього.

Читати я почав у чотири роки. У нашему домі було багато книжок і читали всі – і бабуся, і мама, хоча мама не мала вищої освіти, але читання було її внутрішнім по-кликанням. Із моїм читанням був епізод, з якого, підозрюю, і почалося мое захочення. Якось ми з мамою були в книгарні. І продавець їй каже: «Зверніть увагу на те, як ваш син дивиться на карту світу, купіть йому». Це була звичайна радянська політична карта світу. Мама її купила, повісила в кімнаті, і невдовзі цю карту я вивчив напам'ять. Я зінав усі країни світу, усі столиці, усі протоки й острови. Коли мама просила когось із гостей «поганяти» мене, тоб-